

klar hervorgeht, durchaus romfreundlich« (str. 33). U drugoj periodi, koja nastaje osnutkom posebne srpske arhiepiskopije (1219) i patrijaršije (1346), Srbija kida sa Zapadom, makar ne preštaju pozivi i pokušaji međusobnog izmirenja. Osobito to poduzima Nikola IV (1288—1292) kod kraljeva Stjepana Uroša II Milutina (1282—1321) i brata mu Stjepana Dragutina, čemu ponajviše pomaže njihova majka Jelena »eine eifrige Katholikin« (str. 47), »eine treue Katholikin ihr ganzes Leben hindurch« (str. 53), koju Jelenu srpska crkva štuje kao sveticu. Ona da je mnogo učinila za katoličku stvar u Srbiji, i to tako da sav crkveni i državni napredak onodobne Srbije treba zahvaliti »ganz dem tiefgreifenden Einfluss der Königin-mutter Helena auf ihre Söhne und deren Politik«. (str. 55).

Rasprava je u svemu na visini. Ipak, jer auktor nije imao noviju literaturu, potkrale su mu se neke netačnosti. Tako str. 6 da je nadbiskupu splitskomu Ivanu, papa Ivan VIII podijelio palij; dok Ivan VIII istom pozivlje dalmatinske biskupe i Ivana arhipresbitera splitske crkve da se vrate u krilo katoličke crkve, da izaberu novog biskupa koji će doći u Rim da primi posvetu i palij (Šišić, Priručnik 206), što oni neučiniše. Str. 6 da je pod Aleksandrom II 1067 bila osnovana neodvisna barsko-duklijanska nadbiskupija, a str. 27 op. 2 da je Duklja »schon am Ende des X. Jahrh. auf dem Landtage von Duvno (Delminium) zum Erzbistum erhoben wurde u. deren Metropolitenerwürde um 1045 Antivari erbte«. Danas tvrditi historičitet sabora u Duvnu nije moguće; povelja pak Aleksandra II da je falsifikat dokazao je davno Šufflay, Acta Alb. I, 18—19. Str. 13 auktor tvrdi da je nadbiskup Rajner bio ubijen od Kačića »wegen des Streites um eine Kirche«, što ne stoji jer je, i te kako poznato, da se je to zgodilo radi zemljišnog posjeda (Up. Thomas Archidiaconus, Historia Salonitana, ed. Rački str. 73—74). Str. 13 po auktoru biskupija u Stonu bila bi osnovana »auf dem zweiten Konzil von Spalato (925) a Lav VI da ju je potvrdio. Dok na saobru 925, a to je bio prvi a ne drugi splitski, Ston se ni ne spominje; na drugom 928 spominje se kao što se i sve druge biskupije spominju, ali nema ni govora tu o osnutku a još manje o kakvoj potvrdi sa strane pape Lava VI. Naravno uza ove i druge sitnice, radnja je na visini u svakom pogledu, te želim auktoru da ne ostane na ovom samo radu u ovom pravcu, nego neka nastavi jer će tako u velike zadužiti naš narod koji mnogo boluje od krivih informacija i predrasuda.

Dr. M. Barada.

Dr. Lovro Katić: Povijest Katoličke Crkve, Split 1933, 200 str.

Izišla je ova odlična knjiga namijenjena, kako po svemu izgleda, srednjoj školi. Na takav udžbenik davno se čekalo jer dosadašnji stvarno i pedagoški ne odgovaraju. Katićeva Povijest razlikuje se od svih u sastavu i rasporedbi gradiva. Zato mnogomu »tradicionalisti« i sistematičaru neće biti po čudi, ali naprotiv onaj koji pozna današnju opću naukovnu osnovu i potrebe učenika taj će udžbenik rado prihvatiti. Poznata je mana naše nastave da se pri obuci raznih predmeta ne pazi na gradivo njima zajedničko, tako da učenik u više predmeta sluša i uči istu stvar; a to je na štetu i onako već ograničenog vremena i interesa daka. Takav slučaj bio je s učenjem crkvene historije u VIII razredu. Naime u tom razredu

učenik svršava i opetuje opću povijest za maturu, kao i uči povijest Crkve koja, ako je sistematsko-školski obrađena, većinom nije ništa drugo nego opetovanje onoga što je učeniku već poznato iz opće povijesti; te sav trud učenika sastoji u zaludnom, beskorisnom dopunjivanju i memorisanju imena i data. Katić je s tim prekinuo. On je srednjo-školski profesor opće povijesti; kao takav vrlo dobro pozna školske prilike, te ne samo da nije čudo što je on prekinuo sa dosadašnjom praksom učenja crkvene povijesti nego on je to i morao iz pedagoških i didaktičkih motiva. Katić pri sastavu ovog udžbenika pretpostavlja hronološko znanje fakata opće povijesti, te gradivo većinom obrađuje sintetično. Ovako će učenik upoznati novi, toliko potrebni, sintetični način učenja školskog predmeta, što mu inače u srednjoj školi nije omogućeno; k tomu, ovaj način pobudiće zanimanje kod učenika za sam predmet, i u velike pomoći tačnom i ispravnom shvatanju razvoja nutarnjih i vanjskih crkvenih prilika. Osim toga auktor ovakvom obradom riješio se velikog balasta, t. j. svega onoga gradiva kojega pri sistematskoj obradbi nebi mogao da izostavi. Zato, makar je to školski udžbenik, u njemu je gradivo opširno te će dobro doći ne samo učeniku nego i svakomu drugomu. Tim više što je pisac osobitu pažnju posvetio i detaljno obradio našu domaću crkvenu povijest — gl. XV—XVII, XXI, XXIII, XXV, XXVI, XXVII, XL—XLII i XLV i to po najnovijim rezultatima do kojih mnogomu, i te kako, teško je doći a u interesu su nauke i vjere.

Napokon ovaj udžbenik radi ispravnog jezika i odličnog stila, kakva je osobito u školskim udžbenicima teško naći, biće od velike koristi i u jezičnom vježbanju.

Pojedine sitne nehotimične omaške lako će svatko i sam ispraviti.

Dr. M. Barada.

Vrela i prinosi. Zbornik za povijest Isusovačkoga reda u hrvatskim krajevima. Svezak 2. Sarajevo 1933. Uredio dr. Miroslav Vanino D. J.

Str. 1—25 urednik piše životopis glasovitoga leksikografa Jakova Mikalje (1601—1654) koji je izdao prvi naš rječnik »Blago jezika slovinškoga« u Lorežu-Ankoni 1649—1651. Životopis pisan je na dokumentima koja donosi na str. 26 do 43. Ante Šimčik »Dvije kazališne cedulje školskih predstava zagrebačkih iz XVIII stoljeća« str. 44—52. Uz kratak osvrt preštampana cedulje predstave Paradysus Alaodini, održane ludis saturnalibus, veljače 1728, i druge o Orestu i Piladu igrane mjeseca lipnja nepoznate godine. Auktor tvrdi da su ludis saturnalibus poklade, to jest 2. februara g. 1728; dok te godine pokladi nisu bili na 2/2 nego istom od 7 do 9 veljače. Str. 52—102 nastavlja urednik izdavanjem »Misijska izvješća XVII i XVIII vijeka«; dokumenta crpljena iz bečkog i rimskog Isusovačkog arhiva. Str. 103—118 urednik u članku »Ferdinand Konšćak, misijonar i geograf Kalifornije« popunjuje životopis tog znamenitog našeg čovjeka, dokumentarno utvrđujući hronologijske podatke, čiji je životopis napisao engleski D. M. Krmpotić god. 1923. Str. 119—121 urednik dokazuje da postoje dva izdanja Kašićeva »Perivoja od Dievstva«, i to god. 1625 u Rimu a 1628 u Mlecima, Str. 122—164 »Prinosi povijesti varaždinske